

Rakennusteollisuus RT kiittää mahdollisuudesta lausua tärkeisiin muutosehdotuksiin koskien energiatehokkuuden parantamista rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) implementoinnin yhteydessä.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivi tuli voimaan 29.5.2024, josta käynnistyi kahden vuoden ajanjakso, jonka aikana EU:n jäsenvaltioiden on muokattava kansallista lainsäädäntöään direktiivin mukaiseksi. Suomessa tämä tarkoittaa muutoksia suurelle joukolle lakeja ja asetuksia sekä osin täysin uuden lainsäädännön kirjoittamista. Tätä työtä varten ympäristöministeriö perusti rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) toimeenpanosäädösten valmistelun seurantaryhmän, jonka jäsenenä on laaja joukko toimialayhteisöjä, joiden toimintaan direktiivimuutoksilla on vaikutusta. Seurantaryhmän alaisuuteen perustettiin kolme valmisteluryhmää, joiden kautta oli tarkoitus valmistella lainsäädäntömuutokset yhdessä alan toimijoiden kanssa, jotta muutokset toimitaisivat myös käytännössä ja hyväksyntä muutoksille olisi helpommin saavutettavissa.

Asetusten valmistelussa ei ole hyödynnetty alan osaamista, toivomme tätä jatkossa

Nyt lausunnolla olevat kolme asetusta ovat kaikki valmisteluryhmä A:n piiriin kuuluvaa lainsäädäntöä. Ryhmä perustettiin kesällä 2024 ja valmius alkaa toimia oli elokuussa 2024. Meidän ja monen muun pettymykseksi valmisteluryhmää on hyödynnetty vain nimellisesti. Ryhmä kokoontui yhden kerran 7.11.2024. Kokousta ennen ei jaettu materiaalia etukäteen ja kokouksessa esitettyä materiaalia ei saanut jakaa ryhmän jäsenten toimesta. Kommentteja otettiin sähköpostitse vastaan viikon ajan kokouksen jälkeen ja yhteydenpito ministeriön toimesta loppui tähän, kunnes kiirastorstaina 17.4. pidetyssä kansallisen seurantaryhmän kokouksessa avattiin 28.4. lausunnolle tulevien asetusten sisältöä. Tuolloinkaan mitään materiaalia ei jaettu etukäteen eikä asetulusuonnoksista myöskään jälkikäteen.

Valmisteluryhmät B ja C käsittelevät muita lainsäädäntömuutoksia ja ne ovat kokoontuneet pitkin talvea ja kevättä useamman kerran, vaikka käsiteltävää materiaalia ei niin paljoa olekaan ollut. Olisimme toivoneet, että nyt lausunnolla olevia asetuksia olisi käsitelty samaan tapaan talvella valmisteluryhmä A:n kokouksissa, mutta näitä ei järjestetty tuota yhtä kokousta lukuun ottamatta lainkaan. Tämän takia meiltä ja varmasti myös monelta muulta taholta tulee paljon kriittistä lausuttavaa, koska osa ehdotettavista muutoksista vaikuttaa erikoisilta eivätkä välttämättä liity lainkaan direktiivin aiheuttamiin muutostarpeisiin. Ymmärrämme, että asetusten uusimisella on kiire, mutta nyt käytetty toimintatapa vain pahentaa tilannetta, koska mennyttä vuotta ei hyödynnetty asetustekstin selkeyttämiseksi ja alan toimijoiden hyväksynnän hakemiseksi. Kaikki annetut lausunnot on käsiteltävä asianmukaisesti, kiire ei voi olla tekosyy jättää lausuntokierrosten lausuntoja käsittelemättä.

Direktiivin implementoinnille on alle vuosi aikaa jäljellä. Toivomme, että tämä aika käytetään tehokkaasti hyödyntäen alan asiantuntemusta. Kun sisältö käsitellään useasta näkökulmasta jo valmisteluvaiheessa, päästään itse lausuntokierroksella helpommalla, kun asetusten sisältö ymmärretään paremmin. Nyt ehdotetuissa asetulusuonnoksissa on kirjoitusvirheitä, asiavirheitä ja ne on kirjoitettu selkeästi eri osissa, jotka on yhdistetty lausuntomateriaaliksi katsomatta kokonaisuutta läpi. Myös nämä seikat olisi tullut käytyä läpi etukäteen, mikäli alan asiantuntijoita olisi hyödynnetty valmistelussa.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (EPBD) jo nimensä mukaan antaa Euroopan laajuiset tavoitteet rakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi. Nyt tehdyssä revisiossa myös päästöttömyys saa painoarvoa, mutta energiatehokkuus ei ole poistunut mihinkään, siihenkin on

jatkossa kiinnitettävä huomiota. Nyt ehdotetuilla asetusmuutoksilla tehdään kuitenkin suuri karhunpalvelus juurikin energiatehokkuudelle.

Oikeat primäärienergiakertoimet käyttöön

Energiamuotokertoimet otettiin käyttöön vuona 2012 osana E-lukulaskentaa. Niillä pyritään kuvaamaan energian tuottamisen tehokkuutta ja ympäristövaikutuksia. Nykyään valtioneuvoston asetuksesta löytyvät arvot eivät kuitenkaan enää perustu tieteellisiin arvoihin, vaan ovat poliittisesti asetettuja. Emme löytäneet asetusluonnoksesta tai perustelumuihistiosta mitään perusteita nyt ehdotetulle 25% energiamuotokertoimien pienentämiselle. Miksi niitä ei pienennetty enemmän, pidetty nykyisellään tai jopa suurennettu? Jokin perustelu muutokselle pitäisi olla. RT:n ehdotus energiamuotokertoimille perustuu tutkittuun tietoon ja ehdotamme, että poliittisesti päätettyjen kertoimien sijaan Suomi ottaisi käyttöön oikeat, viralliset primäärienergiakertoimet, jotka Motiva on vuonna 2023 laskenut standardin EN 17423 mukaisesti, kuten direktiivi sitä edellyttää. Energiamuotokertoimet eivät muuttuisi nykyisestään kauhean paljon (sähkö 1,27 ja kaukolämpö 0,76) ja tämän myötä alan toimijoilla olisi selkeä näkemys siitä, miten kertoimet muuttuvat tulevaisuudessa, Motiva kun on laskenut jo myös vuoden 2030 primäärienergiakertoimet. Toinen vaihtoehto olisi laittaa kaikki energiamuotokertoimet lukuarvoiksi 1, jolloin energiatehokkuuden mittarina olisi laskennallinen ostoenergia. Tämä olisi myös hyvä energiatehokkuuden mittari, mutta se ei kohtelee kaukolämpöä oikeudenmukaisesti, kun lämmöntuotanto ei tällöin ole mukana.

Lisäksi ihmettelemme, miksi asetusluonnoksen 1§:ssä on mukana lähes nollaenergiarakennusten energiamuotokertoimet? Tähän saakka on pärjätty aina yksillä kertoimilla, vanhat kertoimet ovat jääneet pois käytöstä, kun uudet on julkaistu. Miksi nyt on oltava kahdet kertoimet, nzeb- ja zeb-rakennuksille? Tämä hankaloittaa esim. energiatodistusten tekoa sekä E-lukujen kanssa toimimista ylipäätään.

2§ 1-3 momentissa on annettu energiamuotokertoimet erikseen päästöttömille rakennuksille, niiden uusiutuvalla energialle ja uusiutumattomalle energialle. Direktiivi edellyttää päästöttömien rakennusten osalta uusiutuvan ja uusiutumattoman energian raportointia energiaselvityksessä. Nyt ehdotetut kertoimet eivät kuitenkaan oikeasti kerro tätä tietoa, koska kertoimet pohjautuvat poliittisesti päätettyihin kertoimiin, joita vielä jostain syystä halutaan pienentää 25%. Rakennuksessa käytettävää energiaa ja sen alkuperää selvitetään tarkemmin ilmastoselvityksessä ja ehdotamme, että tämä selvitystarve siirretään osaksi ilmastoselvitystä. Tällöin asiaa oikeasti osaava asiantuntija myös samalla raportoi rakennuksen energian lähtötietoja todelliseen tietoon perustuen.

Verkkokohtaisen uusiutuvan energian E-lukuhelpotus on siirrettävä ilmastoselvitykseen

2§ 4-5 momentissa on ehdotettu mahdollisuus pienentää rakennuksen E-lukua, mikäli verkkokohtaisen uusiutuvan energian osuus on suurempi kuin rakentamislain 14§:ssä mainittu 52%. Vaadimme tätä mahdollisuutta poistettavaksi lainsäädännöstä. rakennuksen käyttämän energian alkuperä ei liity millään tavalla rakennuksen E-lukuun tai energiatehokkuuteen. On tärkeää, että rakennus aiheuttaa elinkaarensa aikana mahdollisimman vähän päästöjä, mutta tämä asia tulee ottaa huomioon ilmastoselvityksessä, jossa käsitellään muutkin ympäristövaatimukset. Nyt ehdotetulla muutoksella hävitetään käytännössä kokonaan energiatehokkuustoimenpiteiden merkitys, jos uusiutuvaa energiaa käyttämällä saa E-luvun teettämiemme laskelmien mukaan olemassa olevassa rakennuskannassa jopa puolitettua.

Myös uudisrakentamisen osalta vaikutukset ovat merkittäviä; sama asuinkerrostalo riippuen paikkakunnasta saa kaukolämmitteisenä E-luvun vaihteluvälillä 39-59 ja sama asuinrakennus maalämmössä voi saada E-luvun vielä alhaisempana, lukuarvolla 36. Ja tuon arvon voi saada missä

päin Suomea tahansa, koska vihreää sähköä on tarjolla valtakunnallisesti. Näin ollen kaukolämmön kilpailutilanne kärsii dramaattisesti erityisesti niillä paikkakunnilla, joissa kaukolämmön tuotanto on vielä vähän uusiutuvaa. Ja edelleen, rakennus ei oikeasti ole yhtään sen energiatehokkaampi, vaikka se käyttäisi enemmän uusiutuvaa energiaa.

Verkkokohtaisen energian E-luvun pienentämismahdollisuutta voidaan myös hyödyntää tekemään energiatehokkuudeltaan huonompia rakennuksia. Teettämiemme laskelmien mukaan nyt ehdotettu helpotus mahdollistaa jopa nyky määräyksiä huonompien rakennusten rakentamisen kaukolämpöverkkoon, kunhan kaukolämpö on suurelta osin uusiutuvaa. Ehkä vielä ongelmallisempi tilanne tulee vastaan muissa lämmitystavoissa. Määräystason tulisi nimittäin täyttämään myös asuinkerrostalo, joka on rakenteiltaan nyky määräyksiä huonompi ja jonka lattiakiertoisen lämmitysveden lämmönlähteenä toimisi sähkökattila. Tällaisia rakennuksia voisi rakentaa minne päin Suomea tahansa, kun rakennusta ei tarvitse liittää kaukolämpöverkkoon tai porata maalämpökaivoja. Rakennuksen E-luku nyky määräyksiin laskettuna on 146, kun määräystaso on 90 eli rakennus on merkittävästi nykyvaatimustasoa huonompi. Kannattaa muistaa, että määritelmänsä mukaisesti päästöttömän rakennuksen energiantarve on olematon tai erittäin alhainen. Miten yllä mainittu rakennus voi kenenkään mielestä täyttää tätä vaatimusta?

Vähähiilisyys on tärkeää, mutta nyt ehdotettu paikka on täysin väärä. Ehdotamme, että sama menettelytapa otetaan käyttöön ilmastaselvityksen hiilijalanjäljen laskennassa; mikäli sähkön tai kaukolämmön verkkokohtaiset päästöt ovat CO₂data.fi:n valtakunnallista keskiarvoa pienemmät, voi tämän ottaa huomioon hiilijalanjäljen laskennassa. Rakennus on oltava jatkossakin energiatehokas ja se osoitetaan Suomessa E-luvulla, johon ei tule sotkea enää nykyistä enempää ympäristömuuttujia.

Lisäksi ainakin asetustekstin pohjalta uusiutuvan sähkön hyödyntämistä ei kielletä, joskin emme ymmärrä, mitä voidaan tarkoittaa verkkokohtaisella uusiutuvan sähkön osuudella, Suomessa kun on yksi valtakunnallinen sähköverkko. Sähköstä uusiutuvaa tai päästötöntä alkaa olla jo 95%, voisiko tätä käyttää Tilastokeskuksen tietoon perustuen ja tipauttaa E-lukua todella alas tekemättä yhtään energiatehokkuustoimenpidettä? Meillä ei myöskään ole tietoa, miten voitaisiin varmistaa alkuperävarmennuksen tiedon pysyvyys, kun kaukolämmön tai sähkön tuottaminen voi vaihdella tapauskohtaisesti esim. kylminä talvipäivinä. Energiamuodon kerroin ja sen kautta E-luku siis kertoisi enemmän rakennuksen energianhankintasopimuksesta kuin itse rakennuksen energiatehokkuudesta. Ehdotettu mahdollisuus myös sallisi rakennusten kuluttaa nykyistä enemmän energiaa, kunhan se on uusiutuvaa tai päästötöntä; tätä tuskin komissio tai Suomen valtiokaan haluaa. Tämä menettelytapa saattaa myös täyttää viherpesun kriteerit.

3§ tulee poistaa samalla, kun 2§ verkkokohtaisen uusiutuvan energian käyttömahdollisuus poistetaan. Pykälä on kokonaisuudessaan hyvin sekava, sisältäen mm. vääriä sanajärjestyksiä. Vaikka asetus tulee voimaan toukokuussa 2026, aletaan sitä soveltaa vasta 1.1.2028 alkaen. Jos rakentamishankkeeseen ryhtyvä haluaa tehdä määräystasoa parempaa, ei sitä ole kielletty nytkään.